

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXX, 4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

september (setiembre) 1983

Upoštevatil konkretne izzive

Verska izobrazba mora ustrezati potrebam ljudi, katerim je namenjena. V našem primeru gre za ljudi, na katere sorazmerno močno vplivajo predsodki proti veri, ki jih slišijo v šoli ali pa kdaj tudi v sredstvih javnega obveščanja. Tako se lahko zgodi, da jim kdo vero prikazuje kot neznanstveno, kot nečloveško, odtujevalno in kot zgodovinsko škodljivo za naš slovenski narod. Ne vem pa, če se lahko pohvalimo, da smo te izzive vzeli zares...

Ko pa gre za našo narodno preteklost, ne znamo zbuditi ponosa nanjo. Krščanstvo je našemu narodu prineslo toliko dobrega, da bi ne smeli biti v zadregi to povedati in iz tega danes graditi naprej.

Ta naša preteklost ima tudi kakšno senčno stran. Tega nikakor ne gre tajiti, zamolčevati, skrivati. Vendar se bomo lahko o njih samo takrat odkrito in sproščeno pogovarjali, ko se bomo zavedali, da to še zdaleč ne izčrpa tega, kar lahko povemo o svoji lastni preteklosti.

Nujno je, da vsak slovenski kristjan, predvsem pa vsak izobraženec živi tudi iz svoje lastne preteklosti, da se čuti v njo vsajen in da hoče iz nje rasti naprej. Sedaj se nam pa dogaja, da letamo za tujimi vzorniki in iščemo navdiha za svojo poživitev onstran naših meja. Ne da bi se zapirali v svojo preteklost, jo je vendar treba postaviti na prvo mesto. V resnici pa jo najmanj poznamo.

Anton Stres, Pomanjkljivost splošne verske izobrazbe, v Cerkev v sedanjem svetu, 17. 5-6. 1983, str. 75.

pred tridesetletnico SKA

FEBRUARJA prihodnje leto bo trideset let, kar živi Slovenska kulturna akcija.

Ustanovitelji so jo zamislili kot osrednje gihalo višjega kulturnega udejstvovanja v slovenskem prostoru izven državnih meja.

Saj so se takoj po prihođu v begunstvo in izseljenstvo porajale številne pobude in ustanove za gojitev slovenske prosvete, a manjkalo je vsemu temu vrhá čim višjega kulturnega udejstvovanja in doživljanja.

Tako lahko rečemo, da se je SKA porodila iz dvojne potrebe: da se nudi najrazličnejšim slovenskim kulturnim ustvarjalcem potrebna pobuda in opora pri njih prizadevanju in da se njih stvaritve posredujejo vsem višje kulture željnim rojakom.

V okvirnih pravilih SKA, prvih in kasneje razširjenih, je bilo sicer kot namen SKA navedeno tudi, naj bi ustanova skušala posredovati poznanje slovenskih kulturnih vrednot drugim narodom, zlasti tistim, sredi katerih Slovenci po svetu živimo, vendar si tega cilja SKA ni določila kot poglobitveno delo, zavedajoč se obširnosti takega posredovanja.

Ob 30 letnici SKA se slovenska kulturna javnost v izseljenstvu in zamejstvu upravičeno vprašuje, v koliko je SKA v tem prvem obdobju sedanje „Slovenije v svetu“ zastavljeno si nalogo izpolnjevala, cilj dosegala.

To vprašanje si mnogi zastavljajo zlasti ob spominu na prvo desetletje njenega zelo živahnega, vplivnejšega delovanja, češ da SKA zdaj ni več, kar je bila.

Takoj naj zato najprej omenimo nekaj vzrokov za to „nazadovanje“ SKA.

Prva zavzetost med slovenskimi kulturnimi delavci za SKA, ki so se v novi organizaciji povezali v velikopotezno sodelovanje, je sčasoma, kot navadno, poje-njala, se umirila.

Kulturni delavci Slovenskega Primorja, ki so se v začetku v veliki meri oklenili Slovenske kulturne akcije, so si kmalu ostvarili svoja lastna kulturna žarišča, ki deloma še danes obstajajo; SKA jim ni več pomenila toliko kot v začetku.

Mnogi slovenski kulturni delavci so v izseljenstvo prinesli že seboj žlahtne plodove svojega duha, ki so jih novoustanovljeni kulturni ustanovi radi prepustili v objavo oziroma so jih v njenem območju še naprej gojili in razvijali, a sčasoma je to iz domovinskega snovanja prineseno bogastvo usahnilo ali se je njih kulturno udejstvovanje spajalo z okoljem, v katerega so prišli.

Nekateri slovenski kulturniki so v izseljenstvu našli velike možnosti za kulturno delo vsak v svoji deželi in njenem jeziku, pa tudi priliko za soočanje z drugimi poznavalci slovenske kulturnosti in za posredovanje slovenskih kulturnih vrednot novemu okolju.

Počasi je tudi smrt začela redčiti vrste kulturnikov in organizatorjev SKA, nekateri so se celo vrnili v domovino in njej posvetili svoje kulturne sposobnosti.

Ker je radi močnih samostojnih osebnosti kulturnih ustvarjalcev trajno sodelovanje med njimi navadno težko in redko, se je tudi pri SKA dogodilo, da so se radi nekaterih sicer nebitvenih razlik v gledanju na slovensko problematiko, posebno izseljensko, nekateri vidni kulturniki odcepili oziroma oddaljili od organizma.

Končno je radi splošnega poslabšanja gospodarskih pogojev v svetu sploh, posebno še v središču življenja SKA, nastopila v SKA tudi finančna kriza, iz katere se je sicer ustanova izkopala, a vendar je bila prizadeta škoda v zdravi kontinuiteti njenega delovanja.

Ali je po vsem tem današnja SKA še zvesta svojemu poslanstvu in v koliko ga dosega?

Brez dvoma je vsaj v glavnem SKA zvesta ciljem, radi katerih se je pred tridesetimi leti ustanovila.

Odbor in posamezni odseki vzdržujejo zvezo s slovenskimi kulturnimi delavci v „Sloveniji v svetu“. Pri reviji „Meddobje“ sodeluje lepo število kulturnikov z raznih kontinentov. Namesto umrlih ali odmrlih članov ustvarjalcev vstopajo v vrste SKA nove moči. Vedno več rojakov sodeluje s svojo gmotno in moralno oporo.

„Glas Slovenske kulturne akcije“ prihaja v stotine domov slovenskih intelektualcev in, včasih v večji včasih v skromnejši meri, obveščena kulture željne rojake ne le o življenju SKA, ampak tudi o teh in onih kulturnih pojavih v svetu, posebno med Slovenci.

V Argentini prireja SKA redne kulturne večere in druge prireditve, ki dajejo pobudo ustvarjalcem in poglabljajo kulturno življenje izbranemu številu rojakov.

Še vedno se od časa do časa izdajajo pomembna slovenska knjižna dela, ki mnogokrat brez SKA ne bi izšla.

SKA še izpolnjuje poslanstvo, radi katerega in za katerega je bila ustanovljena.

A morda najpomembnejše vprašanje ob tridesetletnici SKA je pač, *koliko časa bo ustanovi še dano živeti in kakšno naj bo njeno delovanje v bližnji in daljni bodočnosti.*

Za bližnjo bodočnost je pomembno dejstvo, da vstopa v vrste SKA zlasti v Argentini več in več slovensko čutečih in išočih mladih kulturnikov, ki obvladajo slovenski jezik in poznajo našo narodno problematiko. Obstoji upanje, da se tudi drugod med mladimi iz-

seljenci najdejo predstavniki slovenske kulturnosti v tem smislu. V Slovenskem Primorju je mladih slovenskih krščanskih kulturnikov dovolj. Na Koroškem se pa zlasti zadnje čase v zvezi z novo revijo „Celovski zvon“ poraja stremljenje za še višje kulturno dejstvomvanje tudi med mladim slovenskim izobraženstvom.

Morda se bo v prihodnje izseljenska Slovenska kulturna akcija še bolj povezovala s krščanskimi kulturnimi žarišči na Primorskem in Koroškem in bo vsa ta zdomska in zamejska krščanska dejavnost močan protiutež marksistično usmerjeni kulturni dejavnosti v mejah slovenske državne skupnosti.

Tridesetletnica SKA bo pač pobuda in prilika, da z združenimi močmi razglabljam o bližnji in daljni bodočnosti SKA, pred vsem pa, da skušamo mlade slovenske kulturnike navdušiti za višje slovensko kulturno delovanje v okviru Slovenske kulturne akcije in drugih slovenskih kulturnih ustanov. Tudi SKA bo tako dolgo potrebna „Sloveniji v svetu“ dokler ne zasije za slovensko kulturo v matični domovini popolna svoboda.

L. L.

ustvarjalci ska

Zora Tavčar in Vladimir Kos

Kot Slovenske večernice 132 je v redni knjižni zbirki celjske Mohorjeve družbe za leto 1982 pripovedna stvaritev v dveh delih „VETER V LASEH“. Njen avtor je pisateljica ZORA TAVČAR, doma iz Loke pri Zidanem mostu; živi na Opčinah nad Trstom; je profesorica na tržaški slovenski srednji šoli. Sicer pa žena pisatelja Alojza Rebule.

Večerniška pripoved je podeljena v dve pastozno ubrani freski; prva, ki jo je poimenovala „Stoji učilna zidana“, je resničen kontinuiran prikaz, skoraj po zgledu gotških gledaliških procesij, rasti in brstenja, pa slednjič zveveta nja ne le pisateljice, marveč cele palete soigralcev njenega gimnazijskega življenja tik pred zadnjo vojno v Mariboru, med vojno na Dunaju, nazadnje pa v domači Loki. Iz vrste teh igralcev, ob mnogih danes v slovenskem kulturnem prostoru doma in zunaj poznanih ustvarjalcev, posebej izstopi pesnik Vladimir Kos, ki ga je Zora Tavčar v romanu vnesla v srečanje na mariborski klasični gimnaziji.

V drugem delu, ki ga pisateljica zasanja kot „Veter v laseh“ (po njem je večerniški zvezek tudi naslovljen), se v barvitih mozaikih pomudi ob tem, kar ji je — uvidimo tudi sicer iz njenega plodovitega pisanja po slovenskih revijah — najbliže, najbolj po sreju, struna, ki jo njeni pisateljski prsti najrajši pobožajo: narava, ljubezen, glasba in slednjič Bog.

Zora Tavčar je slovensko knjižno polico našega časa obogatila z razkošnim pisanjskim darilom. Njena pisava je izbrana, v motiviki in v metaforah svojska, v tehničnih zamahih enkratna. Njen izjemen pesniško nadahnjjen jezik — saj je daljna Prešernova sorodnica — je neponovljiv; ni mu moči utajiti izzivalne glasbene prvenskosti in duhovne barvitosti, ki se zna od gotske resnosti preigrati, kot izkazujejo tudi v drugem delu predstavljene pesmi, v baročno zavzetost, a je vselej ubran na realistično vzglednost sodobne bližavosti že sluteni Odiseji tretjega tisočletja.

Zora Tavčar ni samo, kot je zadeto zapisal kritik o njeni noveli „Moja drevesa“ (Zaliv 1979, 1-2), najboljša slovenska sodobna pisateljica; je prav zanesljivo tudi najbolj zlahtno, verjetno najbolj iskreno slovensko žensko pero naših dni.

Ker je bila knjiga „Veter v laseh“ v nekaj tednih docela razgrabljena — ne najdeš je več na trgu — in ker je v zdomstvo verjetno prav poredko zašla, izpisujemo iz nje odlomek, ki ga je pisateljica odmerila našemu ustvarjalnemu članu pesniku Vladimiru Kosu.

—nj—

Na klasični je bilo nekaj pesnikov v popju. Omeniti želim enega od njih, ker sem ga поблиže poznala.

Danes deluje kot jezuit na Japonskem in poplavlja revialni tisk vseh kontinentov s svojimi japonsko prosojnimi in vzhodnjaško obarvanimi pesmicami. Ta pesnik, Vladimir Kos, je namreč stanoval nasproti dirigenta Pertota. Večkrat sva hodila skupaj v šolo. Bil je droban fant, takrat v kakšni šesti ali sedmi, nekam bledega, prstnega obraza in nedoločljivega, v svoj tihi svet pogreznjenega pogleda. Bil je vedno skromno oblečen, ne vem, če ne bolj po lastni izbiri kot pa zaradi domačih razmer, saj je družina stanovala v dokaj gosposki hiši. Vse letne čase je nosil volnene nogavice in sandale, namesto površnika pa jopo z norveškim vzorcem. Spominjal je na azijskega meniha-bonca. Kdove, če ni takrat želel biti podoben Gandhiju. Saj se je na domačem kuhinjskem balkonu cele popoldneve na glas učil iz starih indijskih knjig. Ko sem ga nekoč vprašala, kaj toliko študira, mi je pojasnil, da študira sanskrit, stari indijski jezik, in pa hebrejščino. Doma so ga imeli za čudaka, medtem ko je v šoli veljal za nekakšnega genija. Jaz sem ga oboževala zaradi pesmic, ki jih je pisal v dijaški list. Bile so gromovite — ali pa tudi skrivnostno mračne. Ena se mi je zdela tako imenitna, da jo znam še danes na pamet:

Ura na steni tiktaka,
dalje hiti in ne čaka.
Bije minute, goni jih v noč,
krik se iz prsi iztrga mi vroč:
plane v vrtinec viharja,
z njim v vejevje udarja.
Kaj si, se vprašam, naše življenje?
Radost ali trpljenje?
Noč blazni,
odgovora ni...
Ura na steni tiktaka,
dalje hiti in ne čaka.

Ne prisežem, da ni bilo vmes še kakšne grozljive vrstice, ki se mi je izgubila iz spomina. Pesmica je zelo ustrezala mojemu takratnemu razpoloženju. Z Vladkom sva namreč na poti v šolo takrat rada modrovala, čemu živimo, kako naj sprejemamo življenje in ali Bog je ali ga ni. Čeprav je imel Vladko v sebi mnogo mračnih elementov kot jaz, jih je znal premagovati z izjemno duhovno močjo, ki mu je celo omogočala, da se je prebil v svojevrsten, prepričan in možat optimizem. Tako se mi je zdel nekakšen svetli duhovni brat. Morda sem se prav pri njem navadila prezirati tiste, ki tako rekoč s trobeno oznanjajo svojo bolečino, prepričani v svoje mučenništvo, in spoštovati tiste, ki svojo bolečino skrivajo in opravijo z njo sami. Zlasti, če se z močjo volje dvignejo iz teme zato, da bi bili svetli za druge.

Tako smo torej v mnogočem določeni od ljudi, ki jih srečujemo na svoji poti skozi mladost.

Srečanja predsednika SKA

Predsednik SKA Ladislav Lenček je na svojem potovanju v mesecih maju, juniju in juliju po Združenih državah, Kanadi, Evropi in Afriki doživel NEKAJ LEPIH SREČANJ S SLOVENSKIMI KULTURNIMI DELAVCI.

V Združenih državah je bil za tri dni gost v Fairfieldu pri pisatelju dr. Franku Bükviču v zvezi z izdajo njegovega življenjskega dela „Vojna in revolucija“, ki na čez 700 straneh izide še to leto pri Slovenski kulturni akciji.

V Kanadi se je srečal s člani SKA Francem Sodjem, Jožetom Osanc, Tonetom Zrnecem in arh. Vilkom Čekuto.

V Rimu je gostoval v Sloveniku pri članu mons. Maksimilijanu Jezerniku in se srečal s članom mons. Janezom Vodopivcem.

V Trstu se je dobil s prof. Martinom Jevnikarjem in ravn. Maksom Šahom, bil v družbi s pisateljem Vinkom Beličičem, obiskal Franca Jezo in prof. Alojzija Rebulo ter njegovo ženo pisateljico Zoro Tavčar.

V Gorici je obiskal prelata dr. Kazimirja Humarja.

V Avstriji je mogel telefonsko govoriti s pisateljem Levom Detelom in njegovo gospo pesnico Mileno Merlak, na Koroškem pa s kiparjem Francetom Goršetom; bil je pri župniku Vinku Zaletelu, gost pri rektorju kulturnega doma v Tinjah Jožetu Kopeinigu, obiskal prof. Jožka Hutterja, govoril z ravnateljem Mohorjeve družbe dr. Hornöckom ter s sodelavcem nove kulturne revije „Celovski zvon“.

V Parizu ga je dr. Čretnik v Slovenskem domu povabil na razgovor o SKA za slovensko radijsko uro in tam se je srečal tudi z mons. dr. Janezom Zdešarjem. Obiskal je slikarico Marjanco Savinškovo, ki mu je darovala za SKA in njeno umetniško loterijo ob tridesetletnici eno svojih olj in eno tempero, sliki, ki ju je popotnik srečno prinesel do Buenos Airesa.

Ob vseh teh stikih z našimi člani in ostalimi kulturniki v zamejstvu in izseljenstvu je naš sodelavec ugotovil veliko zavzetost vseh za nadaljnje delo Slovenske kulturne akcije.

Zdravica na osemdeset krasnih let.

(Prve črke vrstic od zgoraj navzdol dajo: Gospodu Tinetu D., se pravi, Dr. Tinetu Debeljaku za njegov osemdeseti rojstni dan.)

Goré pri nas zdaj temnomodri sok
Opoja češenj v cvetju zvarjajo.
Samotnim vrhom vzel bom na obroke
Pijačo v šilicah, kakor mlaj močno

Obletnici „Desetkrat osem“ v čast!

Da še in še z vrhov sneženih And
Učite ráven v dno in v hribe rasti —
Tako želimo, dragi jubilanť!
In hvala za napisane besede,
Napisane v večer za boljše dni,
Enačbe razumevanja ljubezni.

Tako Vas Bog ohrani dosti let
Ustvarjanju, ki v njem je dih nebes,
Dejanjem, ki po njih naš rod živi.

Vladimir Kos

Slovenska pisarna v Clevelandu

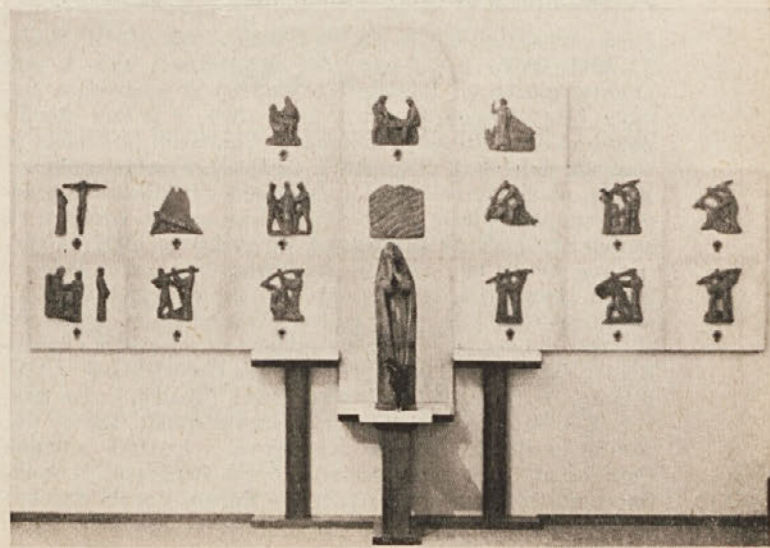
Po smrti Marije Meglič sta prevzela posle v Slovenski pisarni Jože Melaher in Ivanka Vidmar. Pisarno so preselili iz kletnih prostorov Baragovega doma v prvo nadstropje. Novima upraviteljema Clevelandske Slovenske pisarne želimo uspešno vodenje v prid slovenskim narodnim interesom.

Slovenski kipar FRANCE GORŠE, ki je član Slovenske kulturne akcije od prvega početka, velik njen sodelavec, prijatelj in dobrotnik, je za kapelo nove zgradbe Izobraževalnega doma v Tinjah ustvaril dvoje svojih velikih del, katerih podobi objavljamo tu: Veličastno razpelo v naravni velikosti, ki stoji v ospredju ob oltarju, in križev pot na levi steni s petnajstimi postajami (dodano je kot 15. postaja Kristusove zmagoslavno Vstajenje), pred njim pa čudovito lepa Pieta, Žalostna Mati božja pod križem. Ne gre nam tu ocenjevati umetniško vrednost novih kiparjevih stvaritev; nanje le opozarjamo, da se slovenska kulturna javnost v svobodnem svetu združi v občudovanju ustvarjalne sile ne več tako mladega in zdravega slovenskega umetnika.

Dejavnost gledališkega odseka

Letošnje delovanje gledališkega odseka je precej razgibano, saj so njegovi člani s svojim nastopanjem dozdale več kulturnim večerom pester in kvaliteten značaj. — Frido Beznik — vodja odseka — je pa začel s pripravo Hochwälderjeve drame Donadieu. Predstava bo pripravljena za konec leta, nastopajo pa predvsem mlajši igralci. Hochwälderjevo dramo je poslovenil naš član Tine Debeljak ml. Gledališko delo katoliškega pisca obravnava problem maščevanja in odpuščanja iz dobe Hugenotov v Franciji.

Ob 50. obletnici „Sodobne slovenske lirike“

V Naših razgledih (22. 4. 1983), str. 230—231 je izšel članek ob petdeseti obletnici pesniške zbirke, antologije Sodobna slovenska lirika. Zbirko sta uredila Anton Vodnik in Rajko Ložar.

Janeza Strehovca izvajanje v spisu „še aktualna ali že postaršana poezija?“ o tedanji „vsekakor izizzivalni antologiji“ z nenavadnim prodornim in globokim intelektualnim zajemom obravnava tudi uvod, ki ga je prispeval dr. Rajko Ložar. „V njem —pravi Strehovec— ni le opisno predstavil slovenske pesnike in se osredotočil zgolj na členitev njihovih aktualnih pesniških postopkov, ampak je poglobljeno razmišljal tudi o ontoloških in estetskih razsežnostih pesništva in se pri tem izkazal kot odlični poznavalec temeljnih postavk takratne evropske ontologije in umetnosti in celo fenomenologije. Ložar namreč kritizira takratne postopke literarnih zgodovin, ki niso dovolj upoštevale „svojevrstnosti posameznih slovstveno-umetniških izrazov“, kot temu sam pravi; kritiziral pa je tudi razumevanje poezije v luči naturalistične estetike, torej opazovanja in vrednotenja z vidika snovi, predmeta pesniške intuicije same. Zolajevi misli, po kateri je umetnina del stvarstva, opazovan skozi temperament, je zoperstavil svoje parafrazirano spoznanje o jedru pesniškega: „Umetnost je kos umetnika, pogledan skozi naravo“ (str. IX). To misel je potem dopolnil z naslednjo razlago: „S stališča Vebrove predmetofilozofske pisane estetike moramo reči, da je lirična pesem lik, irealni lik, ki ga doživljamo kot takega in ki je zgrajen na svojih podlagah, med te podlage pa spadajo elementi vesoljnega izkustvenega in neizkustvenega sveta ne glede na to, ali dejanski so ali jih ni“ (str. IX).

„Dovolj tehtna je tudi Ložarjeva zavrnitev psihologizmov in teorije o vživetju (Einfühlungstheorie) pri interpretaciji poglavitnih zakonitosti pesniškega doživljanja in sprejemanja, kritičen pa je tudi do Vebra kot takrat našega prvega, verjetno tudi za filozofsko Evropo zanimivega in izvirnega misleca. Ložar namreč zavrača tista pojmovanja, ki vidijo poglavitno nalogo lirike v oblikovanju lepote ali (moralno) dobrega, tudi Veber je še obravnaval lepoto kot najvišji irealni lik in cilj vse umetnosti, vendar pri tem prezrejo eksistencialno razsežnost estetskega uživanja, intuitivnost in ekstatičnost lirskega subjekta“.

„Tudi Ložarjeva konkretnjša, mestoma povsem deskriptivna členitev takratne sodobne slovenske lirike nikakor ni povsem preprosta, akademska, nič polemična in provokativna. Kot je pomemben njegov prispevek k polni afirmaciji Murnove poezije, je gotovo sporno njegovo relativiranje pomena Gregorčičeve lirike, ki se (po Ložarjevem mnenju) izraža v „brezupno okostenelem metričnem redu manirizma“, kot piše na strani XIII. Kot dober poznavalec takratnih duhovnih temeljev umetniške moderne je verjetno kot eden prvih Slovencev opazil tudi tisti temeljni obrat, ki se je dogodil s sodobno umetnostjo, oblikujočo se kot problem tudi za umetnika samega, ki zdaj ni več medij, prek katerega se svojevrstno izraža „slika sveta“, temveč je „stopil samemu sebi za hrbet“ (Iz. Cankar).

Petdesetletnica smrti slovenskega glasbenika

Pred petdesetimi leti je umrl v Ljubljani DR. JOSIP MAN-TUANL. Rojen je bil leta 1860 v Ljubljani, kjer je tudi študiral glasbo pri Foersterju. Osem let je preživel na Dunaju, kjer je študiral pravo. Leta 1894 je le-tam dovršil doktorat. Posvetil se je umetnostni zgodovini, a deloval je tudi po knjižnicah in muzejih, posebej je učil zgodovino glasbe na Glasbeni Matici v Ljubljani. Na glasbenozgodovinskem področju je veliko storil in ga smemo smatrati za prvega slovenskega glasbenega zgodovinarja. Med najvažnejšimi deli na tem področju so: Srednji vek, Jakob Petelin-Gallus (biografija, bibliografija in Opus musicum, Gallusovo najvažnejše delo, prvič izdano v rekopilaciji), Zgodovinski razvoj slovenske cerkvene pesmi (v Cerkvem Glasbeniku), Zgodovinski pregled delovanja Cecilijanstva v Ljubljani (v Cerkvem Glasbeniku), Emil Adamič, Franc Ksaver rKižman, O slovenski operi, Davorin Jenko, Razvoj slovenske glasbe. Poleg tega je sodeloval v knjižnih prilogah Cerkvenga Glasbenika in glasila Zbori. Predvsem pa spodbujal mlajše zgodovinarje (France Marolt, Vurnik Stanko) da so segali po bogati slovenski glasbeni zgodovini in jo preučevali.

Pomembnost slovenske znanstvene družbe v Z. D. A.

„Society for Slovene Studies“, kot gotovo veste, je organizacija, katere namen je povezovati znanstvenike v svetu, ki se zanimajo za slovenske probleme. Družba je bila ustanovljena 1973 v New Yorku; od samega početka je bila povezana z „Institute on East Central Europe“ Kolumbijske univerze v New Yorku; v oktobru je IECE prevzel sponsorstvo vseh publikacij Society. Oktobra 1976 je SSS postala član AAASS (American Association for the Advancement of Slavic Studies, to je „Ameriškega združenja za pospeševanje slavističnih študij“), ki povezuje strokovne slavistične organizacije v Ameriki. Sedež Society je pri Kolumbijski univerzi v New Yorku, njeni člani pa so v glavnem akademski učitelji po ameriških, kanadskih in evropskih univerzah.

SSS je po pravilih – odprta, nepridobitna in nepolitična znanstvena ustanova, posvečena pospeševanju tesnejšega sodelovanja med znanstveniki, ki se zanimajo za slovenske študije, in posredovanju znanstvenih informacij v slovenističnih strokah, s prirejanjem zborovanj, konferenc, in s pripravo publikacij. Člani Society lahko postanejo vsi, ki se zanimajo za kakršen koli vidik znanstvenih strok, ki obravnavajo vprašanja Slovencev in Slovencev. Operativni jezik Družbe je angleščina; doslej Society ni objavljala v slovenščini.

Morda je prav, da dodam, da SSS ni etnična organizacija, niti družba slovenskih kulturnikov v svetu. Nasprotno: namen „Society“ je povezovati ne-Slovence in Slovence, ki proučujejo slovenske probleme, in objavljajo izsledke v angleškem jeziku. Redni člani „Society“ so torej aktivni znanstveni delavci, med tem ko je podporno članstvo odprto tudi drugim. Vendar se je „Society“ doslej prizadevala organizirati le delo aktivnih znanstvenih delavcev.

O strukturi članstva v Družbi: Ob ustanovitvi je bilo kakih 40 članov; danes je število registriranih rednih članov okoli 160. Poklicno so to profesorji in raziskovalci na ameriških in evropskih znanstvenih in akademskih zavodih, od Kolumbijske univerze, Harvarda, Yale, University of Chicago, University of California, do Nottinghamske, Londonske univerze, Oxforda v Angliji, univerz v Italiji, Zahodni Nemčiji, v Jugoslaviji, na Poljskem, v Bulgariji, češkoslovaški, na Finskem, švedskem, Norveškem in drugod. Po strokah so naši člani največ slavisti, zlasti lingvisti, potem zgodovinarji, ekonomisti, geografi, sociologi, antropologi, arheologi, bibliografi in podobno.

Zelo težko je odgovoriti na vprašanje: koliko članov v „Society“ je Slovencev, koliko drugih? V odgovoru na tako vprašanje bi morali najprej določiti, kako daleč naj seže naša definicija slovenskega pokolenja. Zelo približno in impresionistično povedano, od 160 rednih članov, kot jih ima Society zdaj, je kakih 25% Slovencev prve generacije, to je takih, ki niso bili rojeni v Ameriki; kakih 25% Slovencev druge in tretje generacije, rojenih in vzgojenih v Ameriki. Ostali so „ne-Slovinci“, to je taki, ki se zanimajo za slovenske probleme akademsko klinično. In v tem je uspeh in vrednost poslanstva „Society for Slovene Studies“ v svetu.

Dr. Rado L. Lenčec

Kulturni dogodek v Buenos Airesu

„SLOVENSKI KOMORNI ZBOR“ v Argentini, ki ga vodi in dirigira Anka Gaser (hčerka dirigenta pevskega zbora „Gallusa“ v Buenos Airesu dr. Savellija), je na letni prireditvi 14. Dneva Zveze slovenskih mater in žena v Argentini v soboto, 3. septembra v veliki dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu nastopil s celovečernim koncertom v dveh delih. V prvem delu so zapeli dve skladbi J. P. Gallusa, tri skladbe C. Guastavina in po eno skladbo komponistov A. Banchierija, A. Foersterja, K. Odaka, J. C. Cuaccija in R. Shawa. V drugem delu so se zvrstile slovenske skladbe komponistov: dve E. Adamiča, po ena Fr. Gerbiča, St. Premrla, M. Tomca, F. Venturinja, Fr. Marolta in V. Mirka ter dve Narodni. Vsega skupaj dvajset skladb 14 različnih avtorjev.

Zbor sestavljajo izbrani pevci „Gallusa“, šest moških in sedem ženskih glasov. Kot solisti so nastopali Ani Rode, Snežna Klemenčič, Matjaž Maček, Jože Malovrh in Janez Mežnar.

Po tem koncertu sodeč je verjetno ta zbor pod taktirko Anke Gaserjeve najboljše, kar premore slovenska Argentina v zborovski glasbi, tako glasovno kot interpretacijsko.

Navzoči predsednik Slovenske kulturne akcije je voditeljico zbora povabil, da s svojim zborom nastopi z novim, izbranim programom prihodnje sezone v okviru Slovenske kulturne akcije, tudi v veliki dvorani Slovenske hiše, kar je dirigentka smatrala za izvedljivo.

Pismo iz Tokia,

(kjer zdaj zelenijo celo zidovi)

Dragi Glas!

Tokrat je Tebe in Med XVIII/4 letalo pripeljalo brez zamude. Tukaj v prestolnici so češnje odcvetele. Medo-ve bele strani pa so napravile vtis novih cvetov. In neke vrste praznično razpoloženje, v kolikor živimo na Japonskem v stiku z naravo. Dvakrat sem se Medú razveselil: ob prejemu in po temeljitem branju, ki ga moraš razumeti raztegnjeno na etape, ker si med svojimi 24 urami ne morem dovoliti predolgih odmorov. Tovrstno veselje je drugačno od le čutnega — globlje zajame srce in dalje traja, posebno ko razmahne na koncih in krajih osebno obzoro. Ne smeš misliti, da vse napisano v enaki meri prisvajam; v senci tega, kar ne morem v celoti sprejeti — odnosno, česar še ne morem v celoti sprejeti — motrim od sonca ustvarjanja osvetljeni svet in tako se tudi v senci prijetno počutim; razlika med dovršenim in nedovršenim nudi bolj doživeto vrednotenje dovršenega. Tako se ne bomo zlahka predajali ustvarjalni lenobi, ki preti vsakemu človeku od zibelke do groba (in najbrž še nekaj milij v onostranstvo, tako zelo se nam lahko zajé v značaj). Toda ne smem se razpisati, posebno ne v trigramski stil, ki se mi zdi edino primeren za oceno bogastva, ki ga nudi tudi Med XVIII/4; Tvoj čas in prostor soodloča inflacija; a nekaj stvari Ti moram omeniti in upam, da Te s tem zapletem v novo dogajanje.

Prevz. nadškofa dr. Lojzeta Šuštarja esej „Odnos vere in kulture v izseljenstvu“ je klasičen ne le po svoji bistroumni analizi, ampak tudi po svoji skrbni pretehtanosti besed (slovenska tajna-partijska policija bo tekst temeljiteje preštudirala kot mi, si lahko mislimo) in pristrčni zavzetosti za resnično vero in resnično kulturo nas, Tretje Slovenije. Na str. 251 pa ne morem razumeti, kaj pomeni „gospodarsko-ekonomska“ skupina izseljencev — ali ni „ekonomsko“ isto kot „gospodarsko“?

Eseju sledi krasna Papeževa pesem „Moji ljudje“ (škoda, da tako redko poje) in Beličičevo pripovedovanje „Slovo od puste dežele“, oboje in esej bi lahko imenovali Medov triptih o Treh Slovenijah — razprava, pesem in pripovedovanje so mojstrski (kako me Beličičev gospod Jork spominja svetopisemskih modrecev!) in človek na konkreten način začuti tragiko Prve Slovenije, do blagostanja nesvobodne!

Cukalove „Jezne ulice“ pričarajo indijsko Bengalijo med svoje vrstice na štirinajst straneh, z napetostjo dogodkov in z vpogledom v bengalsko duševnost. Le ta in ona neznana indijska beseda moti — razlaga pod črto ali pa na koncu zgodbe bi pripomogla k uživanju eksotične, a vendar tako človeške pokrajine. Na str. 294 se mi je smisel besed zameglil: kdo govori v zadnjih dveh odstavkih, Golam Mohamed ali šoukal? Isto velja za tretji odstavek na str. 295.

Detelov „Govor v temi“ je neke vrste odprto protestno pismo, nadvse aktualno in po svoji odkritosrčnosti presunljivo. Menim, da bi na aktualnosti pridobilo, ko bi ne bilo nekaj mest, ki — vsaj meni — niso razumljiva. Na str. 300 beremo: „Če je res... potem...“ Toda — ali je res? Ko bi bilo to res, vsaj za Daljni vzhod, bi se podjetni Japonci (in tajvanski Kitajci in celo Filipinci) že dolgo po tem ravnali v svojo narodno in oseb-

no korist. Toda doslej se tega navideznega dejstva niso mogli posluževati niti na levo usmerjeni japonski časopisi, ki se po navadi kakor somi vržejo na vse, kar po njihovem lahko prikaže ZDA v „pravi svetlobi brez iluzij“. Na str. 304 beremo: „Zakaj smo prišli pod popolno kontrolo manhattanske banke...?“ Dokler se o zgornjem „Če je res...“ ne prepričamo, nam ni treba sklepati, da smo že pod popolno kontrolo. In sploh: ali se „mi“ nanaša na vse Slovence? Ali zadeva vse ljudi izven ZDA odnosno tudi v ZDA? A ponavljam: pismo je nadvse aktualno in na str. 303 najdemo misel, ki je vredna ponavljanja: o fevdalističnem načinu vladanja tiste partije, ki se še zmeraj bori — kot pravi — proti fevdalistični katoliški Cerkvi...

Kot sem bil zapisal v prejšnjem pismu Tebi: Rozmanov prevod Fabbrijeve „Preiskave“ je odličen. Kar pa zadeva Fabbrijevo delo samo, naj mi bo dovoljeno pripomniti, da me kljub silni dramatikici konec ne prepriča popolnoma: prehiter se mi zdi skok v rešitev psiholoških napetosti; seveda, če je mogoče igrati svetniškega vikarja, jih ta lahko s svojo svetostjo raz-reši; je morda italijanski izvirnik osnovan na bogastvu in melodiji izraza Kraljestvo (božje)? Sam vikar pravi „čudež bi se moral zgoditi...“ Ali je čudež v tem, da tisti trije ljudje sprejmejo vikarjevo razlago o Bogu in sebi? Na koncu pravi potem vikar: „Zahvalim se Ti, Gospod, za čudeže...“ Kakor da bi bil čudež neke vrste deus ex machina.

Breznikov esej „Primitivno in moderno pojmovanje zgodovine“ predstavlja prepotrben vdor v enega izmed zmeraj perečih problemov in v tem smislu zasluži vse priznanje. Toda preden sprejem esej v celoti, se o priliki nameravam srečati — analitično, se razume — z nekaterimi njegovimi trditvami in jih pretehtati. Od našega pojmovanja zgodovine zavisi namreč cela vrsta vrednotenja. Esej pomeni vabilo na razmišljanje, za in proti; in tako lahko napredujemo v duhovne pokrajine.

Rakovčevi „Posneta soneti IV“ posredujejo s svojim lepim prevodom dokaj bogastva svetovne poezije, posebno vsem tistim izmed nas, ki nam te literature niso dostopne v izvirniku. S tiskarskega vidika moti razlika med velikostjo črk za avtorja in naslov: večje črke avtorjevega imena se čisto naravno vsiljujejo kot naslovi. Tudi tiskanje je umetnost! Kaj, ko bi gospod prevajalec polagoma zbiral gradivo za celo knjigo prevodov enako občutno izbranih pesmi svetovne literature — takšna knjiga bi bila užitek. Seveda bo treba k zaviralnim okoliščinam pršeti tudi inflacijo. Treba? — Kot zmeraj je tudi tokrat Debeljakov prevod Lechonove pesmi „Jasnogorski Gospe“ iz poljščine ne le prevod, ampak tudi prava pesem. Zanimivo je, da prvi verz druge kitice ne deli ne ritma ne števila zlogov z ostalo pesmijo: po pesnikovem ali po prevajalčevem namenu?

Časa in prostora ni je zmanjkalo, čeprav sonce komaj vstaja izza Tokijskega zaliva. Še veje hladen veter, a zdi se, da bo kmalu prepustil pozorišče vročini. Glavno je, da Ti v srcu vlada pravo vreme. Kar Ti zmeraj želi na ono stran ogromne luže Tvoj vdani daljnovzhodni dopisnik

Kladimir Kos.

Nagradna natečaja Slovenske kulturne akcije v letu 1983.

1. — Literarni natečaj v spomin V.V.V. Pipp (po dobroti mecena V. Pippa iz Venezuele).
2. — Natečaj esejev ali razprav iz problematike slovenskega zdomstva (po dobroti mecena iz Argentine).

Za prvi natečaj je poslati prispevke do 31. oktobra tega leta, za drugi natečaj pa do 31. decembra 1983. V obeh primerih velja datum poštnega pečata, če se pošlje po tej poti.

Prvi prispevki so že v rokah komisije. Vabimo slovenske zamejske in zdomske ustvarjalce, da pri natečajih sodelujejo, ustvarjajoč slovensko kulturo!

LO EXTRAÑO en la generación que no ha vivido el exilio obligado se interioriza. Si la duplicación en el emi/immigrante nace con referencia a la tierra, a su espacio vital, en los nacidos en el exilio, la tierra se transforma en tierra prometida y el tiempo oscila entre lo fantástico y lo real. Efectivamente es una y sólo una la realidad que transcurre, por más peculiaridades que podamos describir analizándola, pero en el interior de la generación joven se ha multiplicado desde el comienzo en dos. A posteriori quizá aumente su número y se resista a la síntesis armoniosa. Si el inmigrante gira alrededor de un eje central (su idioma, su arte, su música, su tradición y folklore, su esencia cultural) y es la periferia la que lo entorpece, los jóvenes deambulan entre dos ejes igualmente privilegiados. Junto a la milonga y el tango, la polka y el vals describen piruetas sobre un mismo adoquinado. La pampa clama por las montañas y sobre el ombú

se perfila sin negarlo un pino. Por los barrios de San Telmo caminan ebrios Cankar y Murn, aunque no haya un depósito de harina que los cobije, y el gato de Bachín no ignora las discusiones sobre versos ininteligibles inspirados por tintos que nada tienen de uva mediterránea. Y si en la infancia los niños reconocen el escenario y sus gestos, el público desconocido y su lengua, saben que detrás de las bambalinas están las palabras encantadas de los cuentos y leyendas antes de dormirse, y el incienso de las navidades que la mayoría desconoce. Al correr de los años los mundos se trastocan, cambian de lugar y de derecho, las bambalinas ya no separan nada y el mate adquiere aromas que antes nos eran ajenos. Paulatinamente la biculturalidad despliega sus formas, sus nudos y contradicciones, su confusión. Y por más resistencia que parezca o esquizofrenia que se le quiera llamar, uno se instala, se acomoda, al menos trata de estar. Pavel Fajdiga

kulturni večeri v Buenos Airesu

France Papež ob stoletnici rojstva Ivana Preglja

V soboto 30. junija je SKA posvetila svoj 4. KULTURNI VEČER stoletnici rojstva pisatelja dr. Ivana Preglja. France Papež je z lepim predavanjem prikazal prerez Pregljeve življenjske in umetniške rasti od najmlajših tolminskih let do zadnjih ustvaritev, ko je v meddobju 1920 do 1935 postal najvidnejša osebnost slovenskega ekspresionizma v pripovedništvu s svojim tolminskim domačijstvom, polnim pesniških, baladnih, ekspresivnih lepot. Na svojski način je podal Pregljev prodor iz prvotnega Mahničevskega in dr. Krekovega filozofsko-prosvetnega pisanja in dela v mohorsko Mlado Gredo, ter potem v ciklus tolminskih zgodovinskih podob, ki so mogle nastati samo v sodobnem stiku z moderno romantiko modernistov (Cankar). S citati iz tolminskih del iz Matkove Tine (ki jih je s polno recitatorsko plastiko podajal lic. Stanko Jerebič) je podčrtal Pregljevo oblikovalno moč, ki je bila najmočnejša v Pregljevih zgodovinskih podobah. Pa tudi v orisu sodobnega uvoda v Otroke sonca, v risanju pokrajin sočnosti in polnobarvnosti baladnega občutja je pokazal Pregljevo pisateljsko mojstrstvo. Dotaknil se je tudi Pregljeve dramske ustvarjalnosti (Azazel) in avtobiografije njegovega umetnostnega pojmovanja (Usahli vrelci). Skratka: v zgoščenem eseju je v celoti podal svoje osebno pojmovanje Pregljevega življenja, dela in umetniškega zorenja in rasti v to, kar bo Pregelj ostal v slovenski literarni zgodovini. Po kratki debati o Preglju je podpredsednik arh. Marjan Eiletz sklenil večer.

Dr. Tine Debeljak o papežu Janezu Pavlu II — pesniku in dramatik

23. julija je na 5. KULTURNEM VEČERU predaval dr. Tine Debeljak o pesmih in dramah Karola Wojtyła. Večer je odprl Frido Beznik z recitacijo Julija Slowackega ode na prvega slovenskega papeža. Pozdrav poljskega romantičnega pesnika, ki je bil napisan l. 1848, je prevedel in objavil v Meddobju (1979) dr. T. Debeljak. Nato šele je predavatelj pristopil k predavanju. Označil je Wojtyła kot pesnika in kot dramatika. Na podlagi 20 pesmi, ki so izšle v knjigi Karol Wojtyła, Poezija y dramaty, Lublin, založba Znak, je podal njih opis od najstarejše pesmi iz l. 1938, posvečene Materi (še v stari maniri kitic). Nato je označil himnične pesmi, najprej iz njegove rokopisne zbirke poznejše izdanih pesmi „Renesančni psalter“, razlagajoč pesem Magnifikat, v kateri se Wojtyła imenuje „slovanski trubadur“ ter govori v Kochanovskega smislu o kresnih običajih in slovanskem bogu Hrastu ter o slovanskem vladarju, ki še ni mrtev, temveč je zdaj vladar in duhovnik obenem. V himni se zahvaljuje Enemu Edinemu Bogu za dar Poezije ter hoče odslej biti pesnik človečanstva v božjem Magnifikatu. Je to že poezija himničnega zanosa, ne poezija „trenutka“, temveč meditacij, filozofskega pogleda na dogajanje sveta in duhovnih premikov v sebi v širokih

verzih, ki spominjajo na Claudelovo sakralno pa tudi na Valeryjevo filozofsko in Eliotovo mistično intuitivno poezijo. Vsekakor je Wojtyła pesnik tedanje povojne zahodnoevropske pesniške orientacije, idealistično mistične. V pesmi odkriva „zakritega Boga“ ki ga najde v „profilih“ ljudi, ki jih srečava, pa naj so to proletarec, Magdalena, svetopisemske osebe, pa tudi rudar, shizofrenik. V teh pesmih globoko občuti domovino, zlasti pa Cerkev in Kristusa v njej. Ta je sploh postal središče njegove poezije. Zgled za povezanost poljske Cerkev je opeval v pesmi „Stanislav“, ki je zadnja tiskana Wojtyłova himna iz časa pred izvolitvijo za papeža. Je zanimiva tudi zato, ker potrjuje misel, kot jo je predavatelj poudaril, iz neke papeževe izjave, da si je Wojtyła hotel kot papež nadeti ime Stanislav I., pa bi se zdelo svetu to preveč poljsko šovinistično, ter si je po nenadni smrti svojega prednika privzel ime Janeza Pavla II., da poudari svoj „zmerni cerkveni reformizem“.

Wojtyła se je tudi intenzivno bavil z dramatikom in aktivnimi igralskimi nastopi. Manj znano je, da je z malo starejšim svojim rojakom istega mesta dr. Kotlarezykom ustanovil svojevrstno gledališče, ki je nastopalo pod okupacijo v podzemlju, po l. 1945 pa v javnosti kot „Rapsodično gledališče“ in je potem kot tako delovalo več kot dvajset let ter dobilo svoje mesto v razvoju poljskega gledališča. Stavilo si je nalogo, „predstavljati klasične epske pesnitve v odrski priredbi“. Eliminiralo je naturalistični dramski element (napetost) in poudarjalo kulturo jezika, besede, kretnje, scenične dopolnitve, dopolnitve s plesom (balet), godbo itd. Ohranilo se je še skoraj deset Wojtyłovih načelnih člankov o tem rapsodijskem gledališču (recitatorskem!), ki jih je pisal kot študent, pa tudi še pozneje s podpisom kot kardinal. V tem smislu takega gledališča je tudi Wojtyła sam napisal pet igrokazov, med katerimi prvi trije veljajo za mladostna dela (dve svetopisemski igri Job in Jeremija, iz l. 1940), ki sta neke vrste simbola trpeče Poljske pod nacistično okupacijo; tretja pa je mistična pesem v prozi, pa dozdej še ni bila odrsko preizkušena. Glavni dramati sta mu vsekakor: Brat našega Boga in Pred zlatarjevo trgovino. Obe sta v današnjem času bili večkrat predvajani, toda na prošnjo iz Vatikana samó „recitatorsko“, ne pa „realistično“. Najbolj znana je Pred zlatarjevo trgovino, ki je triptih o treh zakonih: o zglede med Andrejem in Terezo, ponesrečenem med Štefanom in Ano ter tveganem med Krištofom in Moniko. V središču pa je simbol prstanov, iz katerih sodi na vrednost zakona zlatar (Bog?), ki ga ne sodi po vrednosti kovin, temveč ljubezni. Ni to drama — je dialog med možem in ženo, pripovedovanje o iskanju med dvema in o končni usodi zakramentalne skupnosti. Da bi občinstvo spoznalo način in vsebino te drame, je Debeljak poslovenil celotno prvo dejanje, ki so ga recitali vsi nastopajoči recitatorji (Franci Papež, Klavlija Malovrh, Gregor Batagelj, Kristina Jereb in Frido Beznik).

Predavatelju pa se zdi bolj posrečena prva drama Brat našega Boga, ki kaže življenjsko pot poljskega modernega

slikarja Adama Chmielowskega (1845—1916) od slikarstva k svetništvu. Kot moderni sv. Frančišek Asiški je zbiral brezdomce v mestne ogrevalnice, pa tudi v svoje stanovanje, in končno vse razdal in šel med nje — enak z enakimi, da jih je ogreval z božjo ljubeznijo, in končno ustanovil red albertinov za pomoč najrevnejšim. Tako je iz slikarja postal svetnik, a ne samo v drami Wojtyła, temveč tudi — v resnici. Prav pred koncem junija tega leta ga je Karol Wojtyła, zdaj papež Janez Pavel II., na svojem letošnjem romanju v Čenstohovo na poljskih tleh proglasil za — blaženega...

Ivan Meštrović ob stoletnici rojstva

Za stoletni jubilej rojstva, zanesljivo največjega kiparja našega stoletja IVANA MEŠTROVIĆA je Kulturna akcija v počastitev umetnikovega genija, ki je v mnogočem ožlahtnil tudi slovensko umetnost, pripravila svoj letošnji 6. KULTURNI VEČER, 30. julija 1983.

Lik svojega očeta — človeka in umetnika — je prepričljivo predstavila pisateljica Marica Meštrović. Predavateljica je sredi julija Meštrovićev genij predstavila umetniški publikli v Buenos Airesu z izredno bogatim večerom v Galeriji Moderne umetnosti: večer je bil dogodek v argentinskem kulturnem svetu, o katerem so poročali vsi tukajšnji večji dnevniki: večini poslušalcev, ki so zapolnili veliko dvorano in še hodnik pred njo, je bil Meštrović pravo odkritje. Posebej za mladi umetniški rod.

Za slovensko, kulturne bogatije žejno publiko pa je Marica Meštrović, od početnih dni velika prijateljica Kulturne akcije in neenkrat tudi sodelavka pri njenih podvzemih, pripravila svojski večer. Z besedo in sliko — bogato in umetniško dognano (v diapozitivni tehniki na dveh zaslonih hkrati) — je odkrila Slovincem pri Kulturni akciji Meštrovića, kot zmore umetnika-očeta odkriti samo otrok, ki ga je doživljal, se od blizu zaglabljal v njegovo ustvarjanje, ga spremljal dobršen del njegove življenjske poti. Ta zavzetost je bila v pisateljčinem izvajanju občutna: zajela je tudi številno občinstvo, ki je njena razkritja in posamezne prizore iz očetovega življenja, truda in ustvarjalnosti pospremlilo z izjemnim približanjem. Kot svojsko darilo je v poklon slovenski počastitvi Meštrovićevega spomina predavateljica prebrala tudi štiri intimna, nji med vojno napisana očetova pisma, ki razkrivajo ne le izredno ljubezen do hčere, marveč tudi umetnikovo prodirno filozofijo življenja in ustvarjanja, čez vse drugo pa njegovo naravnost mistično vero v Boga in njegove najvišje attribute: Dobrota — Resnica — Lepota.

Za izjemen dogodek, ki nam ga je posredovala Marica Meštrović, ji je Kulturna akcija posebej hvaležna, kot ji je bila hvaležna, ko ji je omogočila 1954 prvo javno razstavo kiparjevih stvaritev, zasnutkov, risb in plastik v Buenos Airesu in v Južni Ameriki sploh. V spomin na ta dogodek je arh. Jure Vombergar, ki je kot vodja likovnega odseka večer vodil in predstavil govornico, prebral tudi Meštrovićevo pismo Kulturni akciji iz dni razstave 1954.

Posebej omenimo, da je dve tretjini poslušalcev tokrat predstavljal mladi izobraženi svet nove slovenske generacije v Buenos Airesu. Kar je veliko upanje. Pa tudi vzgib za vero, da kljub kužnemu porabništvu, ki se je lotilo v velikem tudi slovenskega zdomstva, še ni ugasnila luč onstranske zarje Lepote — v zlahtnosti sodobne umetnosti.

—nj—

O naslednjih dveh večerih oziroma prireditvah:

- 7. večer: Slikarska razstava Ivana Bukovca
- 8. večer: Predavanje mons. dr. Mirka Gogala
O novem cerkvenem zakoniku

bomo poročali v naslednji številki GLASA. Najavljamo pa:

9. kulturni večer XXX. sezone DANAŠNJI POGLED NA ČUDEŽE IN PRIKAZOVANJA,

ki bo prav tako v gornji dvorani Slovenske hiše
v soboto, 24. septembra ob 20. uri.

Pisma

„Naš Center je lani izdal Cankarjeve PODOBE IZ SANJ in še 20 drugih črtic v krasnem prevodu v Ameriki rojenega Antona Družine, z ilustracijami slovenske ameriške umetnice Lilian Brulčeve. Iz tujega sveta je prišlo precej lepih odmevov; nekateri slovenski listi niso izida v slovenščini niti omenili. Marsikje pač strankarstvo še vedno kraljuje visoko nad slovenstvom in celo nad krščanstvom. Pri knjigi SLOVENIAN HERITAGE (642 strani) se nam je godilo še slabše, saj je v tej zvezi nekdo, ki je bil užaljen, ker ni bil sam notri, napisal kar dolgo serijo napadov na delo in še bolj name osebno, niso pa objavili odgovorov. No, šla je pa vendar skozi tri natise in v tujih zgodovinskih revijah so jo postavili za vzgled vsem drugim narodnostnim skupinam, ki bi želele svetu predstaviti svojo dediščino. V tej knjigi je tudi poglavje o Almi Maksimilijani Karlin, zaradi katere so me pred mnogimi leti napadli tudi v publikaciji SKA, češ da je Nemka. Zame je bila to novica, saj je bil njen oče brat moje stare mame po očetu, doma iz Tržišča pri Rogaški Slatini. G. Jurčec je pojasnilo z naše strani odklonil, češ da po njegovih koncepcijah ne spada v publikacije SKA. Pa to so malenkosti. Glavno je, da se povsod nadaljuje delo, ki bo v dobro Slovincem, in se zmanjšujejo tisti stari ali novi grehi, ki narodu škodujejo.“ (Prof. Edi Gobec, 29. julija 1983)

Ugodni glasovi o naši novi knjigi

„Čestitam k izdanju Geržiničevega Boja za slovensko šolstvo za časa S. Barage. Bil je res zadnji trenutek, da se dokumentira ta del naše zgodovine.“ (Dr. Peter Urbanc, Toronto)

„Vesel sem Vašega upajočega optimizma glede trenutnega stanja v SKA in njenih publikacij, kar je v sedanji situaciji argentinskega socialnega življenja velik uspeh in preizkušena duhovna afirmacija. Pričakujem z navdušenjem „Boj za slovensko šolstvo na Primorskem“, ker so mi slovenske šole v Gorici prav v prvih povojnih letih nudile streho prvega šolanja in utrdile mojo vez s Primorsko.“ (Dr. Dimetrij Bregant, London)

„Prejel sem knjigo o tržaškem šolstvu in jo tudi prebral. Je zelo dobra in lepo sestavljena. Kdor je poznal politiko KP, ta je mislil vnaprej, da tržaško šolstvo ne bo uspelo, ker ga ni ustanavljalo „ljudstvo“, temveč emigrantje. Trst je bil zelo vroč kraj po prevratu. Ampak medtem ko je Baraga moral oditi, so ljudje kot Peterlin, Jevnikar in Beličič ostali in gočovo še kdo. Kako so ti ljudje mogli ostati tam? Tudi na Koroškem so partizani hoteli Tischlerju prepričati, da bi ustanovil slovensko gimnazijo.“ (Dr. Rajko Ložar, 8. julija 1983.)

„Katoliški glas“, ki izhaja v Gorici, je 7. julija o najnovejši knjigi SKA objavil sledeče:

„Slovenska kulturna akcija v Argentini je v mesecu marcu 1983 izdala kot svoje 113. izdanje 212 strani obsegajočo knjigo, ki jo je napisal prof. Alojzij Geržinič in ji dal naslov „Boj za slovensko šolstvo na Primorskem za delovanja dr. Srečka Barage pri ZVU“ (Zavezniški vojaški upravi). Prvi izvodi so že prišli tudi na Goriško in Tržaško. Cena izvoda je 6 USA dolarjev (10.000 lir).

Prof. Geržinič je pri sestavi knjige upošteval številne vire, zlasti pa gradivo, ki ga je pripravil sam pok. Baraga, saj je imel le-ta namen izdati spomine iz Trsta, ki bi obravnavali predvsem ustanavljanje slovenskih šol, za katere ima dr. Baraga glavne zasluge.

Avtor knjige opiše, kako se je ZVU odločila za ustanovitev slovenskih šol in to kljub nasprotovanju italijanskih nacionalističnih krogov in slovenske OF, ki ni hotela nepolitičnega šolstva. ZVU je to nalogo poverila dr. Baragi. Iz knjige zveemo o ogabni komunistični gonji zoper osebo dr. Barage, ki je dosegla svoj višek v obsodbi Barage po ljubljanskem „ljudskem“ sodišču na smrt. Baraga je v obrambo sestavil lasten življenjepis in ga predložil ZVU. Ta je odločila, da Baraga ostane na svojem mestu. Zanimiva so Baragova poročila o stanju slovenskega šolstva v Trstu, o primerih komunističnega nasilja, o naročenih di-

Ivan Meštrović – pisatelj

Letos praznujemo stoletnico rojstva enega največjih umetnikov, kiparja svetovne slave, ki ga je dala Hrvatska svetu, Ivana Meštrovića. Čeprav je Meštrović živel veliko med svetom izven svoje domovine, je vendar otroška doba do 15. leta, ko je kot pastirček paseel ovce na *Svilaji* planini, poslušal pesmi in pripovedi starejših pastirjev o borbah proti Turkom, pustila v njem tako trajen in globok vtis, da mu je ostal vse življenje. Meštrović je bil predvsem kipar, po sili razmer tudi politik, bil pa je tudi pisatelj, umetnik peresa. Ker kolikor toliko njegova kiparska dela poznamo, je ob tej priliki prav, da si ogledamo Meštrovića-pisatelja, čeprav književnosti ni mogel posvetiti toliko časa kot kiparstvu. Koliko je Meštrović politik škodil Meštroviću kiparju in pisatelju, bodo morali bodoči kritiki še raziskati in obdelati, vendar do sedaj so si Hrvati edini v enem: Meštrović je bil Hrvat, bil je nacionalist, iskal je za svoj narod boljše bodočnosti in svobode, njegovo delovanje je bilo postavljeno na etičnih vrednotah, tako da se v življenju ni vedno držal norm, ki jim sledi večina.

Pričujoča molitev, ki jo je sestavil Meštrović sam, ko je bila posvečena leta 1938. cerkvice, ki sta jo s slikarjem *Jozo Kljakovičem* dekorirala in obnovila v *Biskupiji* pri *Kuinu*, naj bi nakazala pisateljske zmožnosti Meštrovića in kaj bi lahko človek, ki ni nikdar hodil v šolo, lahko doprinesel hrvatskemu narodu kot pesnik ali pisatelj, če bi svojemu pisateljskemu daru mogel posvetiti toliko časa in ga tako razviti, kot je razvil in dovršil svoj kiparski talent, je pa tudi dokaz njegove globoke religioznosti in pripadnosti hrvatskemu narodu.

Ti strašni, Ti dobri, Ti neizprosni, Ti krotki, katerega volja je neizpremenljiva, ki vse menjaš, Ti ljubezen neusahljiva, ko vse usiha, Ti, ki spreminjaš življenje v smrt in smrt v življenje. Ti, ki nad vsem bediš in vse delaš po svoji neizprosni volji, vidiš to malo zaplato zemlje, ki jo imenujemo naša mati. Ona nas hrani in eno tvojih neštevilnih src greje njo in nas. Na to, ozko ped zemlje, ki si jo nam določil, je privedel naše umrljive očete pred 800 človeškimi leti njihov umrljivi pastir Zvonimir, da so se ti zaobljubili z zaobljubo, s katero so mislili, da Ti bo všeč. Toda, kako naj umrljivi spozna voljo Nesmrtnega?

Naša zemlja nam je ohranila spomenike, a naša Gospa naše gorice.

Zahvalimo se:

Njej, ki je kot neusahljivi vrelec, ki ga ne prekinejo ne suša ne potresi.

Njej, ki kot močno deblo, katerega ne morejo izrjavati ne burje, ne sežgati ogenj, ki nasprotuje na veke vsakemu zlu.

Njej, katere utrip ne prestane, katere sok ne presahne.

Njej, ki nas stiska na prsi in v katere naročje se zatekamo, ko prosimo Gospoda.

Njej, ki nit našega življenja čuva pred ostrino kose, noža in nožiča.

Njej, kateri naj bo na vse veke naša čast in ljubezen.

Njej, v katere naročju smo zagledali sonce in začutili Gospoda, Njej, ki naj bo naša pot do Njegovega prestola.

Njej, ki jo je Stvarnik vzel za pomočnico in ki skrbi za naš rod.

Prosimo:

s tega in z vseh krajev, kjer živi naš narod, molimo k Bogu pravice, resnice, ljubezni in modrosti. Njemu, edincemu Bogu našemu, naj služi naša duša in naše srce! Njega samega imamo za kralja, gospodarja in našega očeta!

Nobena pravična želja ne bo ostala neizpolnjena, nobena čista molitev neuslišana. Česar niso videli dedje, bodo videli vnuki, obljubljeno kraljestvo bo prišlo, kraljestvo, v katerem ne bo človek volk človeku, ampak brat bratu in ne bo človek podvržen človeku, ampak pravici, ljubezni in resnici.

(Meštrovićeve molitve so bile natisnjene v Hrvatski reviji, marec, 1983, 33, 1.)

A. Brulc.

“Celovski zvon“

Tik pred zaključkom te številke Glasa Slovenske kulturne akcije smo prejeli iz Celovca prvo številko nove revije z gornjim imenom.

O tem razveseljivem pojavu v slovenskem kulturnem življenju bomo v prihodnji številki obširno spregovorili. Za danes le citiramo odstavek iz uvodnika „Reviji na pot“ v prvi številki „Celovškega zvona“, ki ga je napisal glavni urednik dr. Reginald Vospernik:

„Celovski zvon“ naj bi se trudil izmeriti iz krščanskega gledišča geografsko in duhovno daljo in globino naše biti na Koroškem, v Sloveniji, v zamejstvu (zlasti na Tržaškem in Goriškem) in v svetu, tako imenovanem zdomstvu. Ta krščanska drža bodi odprta za dialog z vsemi, ki jim je pogovor z nami dobrodošel.“

Pripominjamo še, da je med uredniki nove revije iz zdomstva tudi naša članica dr. Katika Cukjati. Ostali uredniki so, poleg glavnega: dr. Anton Stres, prof. Alojzij Rebula, mons. dr. Alojzij Ambrožič, dipl. inž. Franc. Kattnig in dr. Marija Spieler.

10. KULTURNI VEČER XXX. SEZONE SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

2. oktobra

ob 19. uri

v veliki dvorani

Slovenske hiše

Operna pevka — solistka

BERNARDA FINK

Celovečerni koncert

Pri klavirju: Haydée Trinka

Zaradi splošnega zanimanja bodo vstopnice po 30, 20, in 10 pesov v predprodaji že teden dni pred koncertom v Dušnopastirski pisarni Slovenske hiše.

CORREO
ARGENTINO
CENTRAL
Y SUC 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 232

R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.